

YUVARLAK MASA

SAVAŞ*

Katılımcılar: *Alpay AZAP, İbrahim BALIM, Aydın ÇUBUKÇU, Metin ÇULHAOĞLU, Onur HAMZAOĞLU, Bülent KILIÇ, Özlem KURT, Gamze UĞURLUER, Yavuz ÜÇKUYU, Eftal YILDIRIM, Bülent Nazım YILMAZ.*

YAVUZ ÜÇKUYU: 11 Eylül'den sonra, kimilerinin 21. Yüzyıl "yeni başladı" dediği çok sıcak gelişmeler içerisinde bulduk kendimizi. 11 Eylül'den sonra tam beklenildiği biçimde, Afganistan'a yönelik bir müdahale yapıldı, müdahale sürüyor. Afganistan müdahalesinden sonra olasılıkla müdahalenin Ortadoğu coğrafyasında kendisine yeni yerler arayacağı söyleniyor. Yine tahminler Afganistan'dan sonra sıranın Irak'a geleceği biçiminde. Türkiye'nin son yıllarında -son on yılın da özellikle- Irak ilişkileri üzerinden, gene son dönemlerde de ABD ve İsrail ilişkileri üzerinden ağırlıklı olarak aldığı politik konumlanma, politik-askeri konumlanma, ekonomik konumlanma nedeniyle olası gelişmelerin bizimde yer aldığımız coğrafyayı etkileyeceğini düşünmek gerekir.

Toplantıdan önce daha önceki yuvarlak masa tartışma yöntemimize uyarak, konunun belli bir bütünlük içerisinde ortaya konulması ve ikincisi temel tartışma başlıklarının ortaya çıkartılması noktasında çerçeve bir sunu istemiştik. Bu çerçeve sunuyu da Metin Çulhaoğlu'ndan, Metin abiden rica etmiştim. Kendisi üstlenmişti. Sözü fazla uzatmadan Metin abiye bırakmak istiyorum.

METİN ÇULHAOĞLU: Arkadaşlar, benim burada yapmaya çalışacağım, savaş olgusunu hangi tarihsel perspektif içerisinde, hangi çerçeveye yerleştirerek ele alıp irdeleyebiliriz, bu soruları yanıtlamak olacak. Bu konuda genel bir öneri sunmaya çalışacağım. Daha farklı bir biçimde ifade edecek olursak, özellikle günümüzdeki savaş olgusunu ya da savaş girişimlerini tarihsel açıdan hangi mantığa, hangi rasyonaliteye oturtabiliriz? Soru bu.

Bu konuda bana makul gelen, tarihsel boyutu da olan bir çerçeve var. Bir öneri olarak bu çerçeveyi ortaya atmaya çalışacağım; ardından sizin de önerilerinizle, belki

itirazlarınız ve eleştirilerinizle bu çerçevenin içi günümüzdeki savaş olgusunu anlamlandıracak biçimde doldurulabilirse, bence bugünkü sohbetimiz amacına ulaşmış sayılır. Şimdi ben işin çok fazla geçmişine inmeden, yani 19 yüzyıla, o dönemki savaşlara dönmeden son yüzyılın içerisinde savaş olgusunun hangi uluslararası ilişkiler çerçevesinde ortaya çıktığını, biçimlendiğini belli bir perspektif ve belli bir hipotezle birlikte ortaya atmaya çalışacağım.

Dünya emperyalist-kapitalist sistemi diye bir kavramı eğer ana hatları ile benimsiyorsak, bu kavramın belirli bir işlevi olduğunu kabul ediyorsak, dünya emperyalist-kapitalist sistemi dediğimiz bütünlüğü 1900 yılından itibaren, yani 20 yüzyılın başından itibaren günümüze kadar uzatmak mümkün. Yani yaklaşık olarak, yaklaşık da değil hemen hemen tam olarak yüz yıllık bir süreden söz ediyorum. Şimdi bu yüzyıllık sürenin belli bir biçimde dönemeleştirilebileceğini düşünüyorum. Hipotez dediğim de zaten bu. 1900 yılının başından aşağı yukarı 1946-1947 yıllarına kadar uzanan yaklaşık yarım yüzyıllık döneme bana göre emperyalist-kapitalist sistemin 1. Dönemi demek mümkün. Şimdi, bu dönemle daha sonra tanımlamaya çalışacağım dönemler arasında bir karşılaştırma yapılmasına olanak sağlaması açısından, her bir dönem için aynı olmak üzere bir takım parametreler ya da ölçütler sıralayacağım. Örneğin, hegemonik güç; bu ilişkiler bütünü içerisinde hegemonik güç kimdir? Hegemonik güç nasıl belli olur, tanımlanmış bir düşman var mıdır, bu düşman nereye yerleştirilir, bu dönemin kendine özgü bir ideolojisi var mıdır, yani bütün emperyalist-kapitalist devletlerin şu ya da bu ölçüde benimsedikleri bunların asgari müşterek denilebilecek bir şey var mıdır ve bu dönemlerde ortaya çıkan savaşların niteliği nedir? Sorular ya da ölçütler bunlar.

1900'den 1946-1947 yıllarına kadar olan dönemi emperyalist-kapitalist sistemin birinci dönemi olarak

*Yuvarlak masa toplantısı, 08.12.2001 tarihinde Ankara'da yapılmıştır.

tanımlamak mümkündür demiştim. 1946-1947 yıllarından 1990-1991 yılına ya da daha açık bir ifade ile dünya sosyalist sisteminin çözümlüşüne kadar olan dönemi emperyalizmin ikinci dönemi olarak tanımlamak bana göre mümkün. Daha önce sözünü ettiğim parametreleri ya da ölçütleri bu dönem için de sınavabiliriz. Hegemonik güç kimdir? Tanımlanmış, belirgin bir düşman var mıdır? Belirli bir ideolojiden, ortak bir ideolojiden söz edilebilir mi? Ve savaş dediğimiz olay belli bir dönemde nasıl biçimleniyor?

Şimdi işin asıl püf noktasına ve günümüzde yaşanan süreçlerin anlamlandırılmasına gelince, benim bu konuda tartışmaya açık bir tezim var. O da şu: 1990 yılından başlayarak yada dünya sosyalist sisteminin çözümlüşünden başlayarak bugüne uzanan on yılı bana göre bir tür interregnum olarak tanımlamak mümkün.

İnterregnum derken, bunun Osmanlıcası galiba fetret oluyor, şunu kast ediyorum: Birinci ve ikinci dönemlerde bütün belirsizliklere karşın bütün esnekliklere karşın taşlar şu yada bu ölçüde yerli yerine oturtulmuştur. Bu taşların şuraya ya da buraya doğru oynaması elbette mümkündür, ama öyle çok ama çok radikal alt üst oluşlar olmuyordu bu iki dönemde. Şimdi bana kalırsa 1990'dan günümüze uzanan süreci, özellikle ABD bakımından belirsizliklerin tahammül edilmez boyutlara ulaşabildiği, düşman tanımının çok muğlaklaştığı, dolayısıyla ABD'nin uluslararası politikalarını ve müdahalelerinin gerekçelendirilmesinin de oldukça güçleştiği bir boşluk dönemi olarak tanımlamak mümkün.. Bana kalırsa ABD bu boşluğun, bu belirsizliklerin daha fazla sürmesine izin vermemeye niyetindedir. Ve sanki birinci ve ikinci dönemlerdeki gibi taşların yeniden yerli yerine oturtulduğu, hegemon gücün, ideolojinin ve düşmanın yeniden ve uzun bir vade ile belirlendiği yeni bir dönem açma niyetindedir. Bana kalırsa ABD'nin 11 Eylül'den sonra Afganistan müdahalesi ve daha sonra eli kulağında gibi görülen başka müdahalelerin temel mantığını ya da çerçevesini bu oluşturmaktadır. Bir kez daha kısaca özetleyecek olursak, ABD, kaç yıla uzanır bilemem ama, emperyalizm demin tanımladığım birinci ve ikinci dönemlerine benzeyen, taşların az çok yerine oturtulduğu, hegemon gücün herkes tarafından kabul edildiği, merkezler arasındaki rekabetin ancak belirli sınırlar içinde kalmasına izin verildiği daha yerleşik bir dünya sistemi arzu ediyor ve son on yılın belirsizliklerine son verip böyle bir dünya sistemi oluşturma çabası içerisinde.

Şimdi ABD'yi buna yönelten bu belirsizlikleri aşip yeni ve yerleşik bir dönemi açmaya yönelten kimi etmenlerden söz etmek mümkün. Bir kere ABD'nin 11 Eylül öncesi bazı sıkıntılarına, ABD'nin başını ağrıtan bazı olaylara değinmek mümkün. Sözelimi yaşadığı bütün olumsuz gelişmelere rağmen 11 Eylül'den önce Rusya'nın ekonomik açıdan ve başka açılardan yeniden toparlandığına ilişkin bazı sinyaller alınıyordu. Bana kalırsa ABD, Rusya'nın bu toparlanması olayı karşısında bir takım önlemlere başvurma gereğini duymuştur. İkinci bir nokta artık iyice sürüncemede kalan Filistin sorunu Avrupa'ya da kızdırdığı

için, yani Avrupa'nın da "yeter artık" dediği sorun bir an önce çözülsün diye eskisine göre daha fazla İsrail'i de icabında karşısına alabilen tutumu Amerika için bir başka sıkıntı kaynağı idi.

Bir başka faktörden daha söz etmek gerekirse ekonomik bir güç olarak bunu çok abartmıyorum yalnız bazıları gibi Çin'in büyümesi ve dışa yönelmesi de ABD'yi yeni bir dünya stratejisine yönelten etmenler arasına katılabilir. ABD, Avrupa Birliği ve Uzak Doğu olmak üzere bu üç önemli odak arasındaki ekonomik rekabet olayını da dikkate almak lazım. Şimdi ekonomik rekabet deyince biz burada bana kalırsa pazar arayışından yani üretilen mallara pazar bulma arayışından ziyade çok stratejik sayılan bazı kaynakların (petrol gibi doğal gaz gibi) denetimine yönelik, yani ham madde ve doğal kaynakların denetimine yönelik bir rekabete değinmek daha doğru olur. Örneğin şu yada bu üçüncü dünya ülkesinin pazarı ABD açısından çok fazla önemli olmayabilir, ama Avrupa ile ya da Japonya ile bir rekabet bağlamında özellikle çok kritik sayılan kimi doğal kaynaklara ulaşma ya da bu kaynakları birinci elden kontrol edebilme anlamında bir takım stratejik girişimler olacaktır.

Sözü fazla uzatmamak için bazı örnekler vermek istiyorum. Dış işleri bakanı Colin Powell 1991 yılında ilginç bir söz ediyor. Irak, Saddam vs. işlerinden sonra "bakın iyi düşünün artık karşımıza alacak hain ve şeytan bulmakta zorlanıyoruz" diyor yani Amerika Birleşik Devletleri'nin dünya hegemonyası ya da hegemonik güç olarak kendini dayatması için mutlaka bir şeytan ya da hain tanımlaması gerekiyor. Biliyorsunuz Reagan kendi döneminde buna şeytan ya da kötülükler imparatorluğu adını veriyordu. Bu, Sovyetler Birliği idi ve o da gitti. Saddam'ın nasıl dünyanın en hain karakteri olduğu konusunda on, on bir yıl önce pek çok şey ortaya atılmıştı ve daha sonra Amerika Birleşik Devletleri bir şeytan ve hain bulmakta sıkıntı çekmeye başlıyor. Şimdi ABD açısından şeytan ve hain bulmanın özel bir anlamı var. Çünkü bu şeytan ve hain tanımlandıktan ve dünyaya kabul ettirildikten sonra dayatmalar çok daha rahat yapılabilir. Bush'un 11 Eylül'den sonra 20 Eylül'de yaptığı bir konuşma da bu bakımdan, bundan sonra neler olabileceğini kestirmek açısından ilginç. Bush 20 Eylül'de yaptığı konuşmada "60'ı aşkın ülkede binlerce terörist var" diyor. Yani bu teröristler öyle salt Afganistan'da, Irak'da, İran'da değil, bunlarla sınırlı değil, 60 kadar ülkede terörist olduğuna göre bu 60 ülkenin hepsine de ABD icabında müdahale edebilir ve şöyle diyor zaten Bush: "Bugün her bölgedeki her ülke bir karar vermek zorunda; ya bizimlesiniz ya da teröristlerle. Bu günden itibaren teröristleri barındıran ya da destekleyen her ülke ABD tarafından düşman olarak görülecektir." Dikkat ederseniz burada "ben bundan sonra istediğimi yaparım" gerekçesi de vardır. Maraza çıkarmayın başınızı kaldırmayın anlamında ciddi bir şey var.

Şimdi, bu çerçevenin ardından, ABD fiilen Afganistan'da bundan sonra ne yapar? Sırada hangi ülke vardır? Irak'a ne zaman sıra gelir? Bu konularda elbette hepimiz bir takım öngörülerde, spekülasyonlarda,

kurgularda bulunabiliriz, ama şu çok açık bir biçimde ortadadır. ABD bu interregnumun ardından, bu fetret döneminin bu belirsizlikler döneminin ardından 2000 yılı ile birlikte, taşların az çok yerli yerine oturduğu, Amerika'nın bu taşların ne kadar yerinden oynayacağına, oynayabileceğine doğrudan kendisinin karar verdiği yeni bir dünya sistemi peşindedir. Yeni bir eklemlenme ve hiyerarşik yapılanma peşindedir. Bana göre bu hiyerarşik yapılanmayı sağlamak için şu anda başvurabileceği belli başlı silahlardan biri doğrudan doğruya savaştır. Terörist olarak tanımlanan ülkelere ya da haydut devlet olarak tanımlanan ülkelere yönelik saldırılardır. Ama dediğim gibi, bu bir çerçevedir, bu bir zemindir, bu zeminin üzerine Irak ne zaman gelir, Libya tekrar gündeme gelir mi, İran'la ilişkiler ne olur, bunlar bundan sonra bekleyip göreceğimiz gelişmeler olacak.

Bağlarken ilk başta sözünü ettiğim parametrelere bir kez daha değineyim. 1900'lü yıllardan özellikle 1946-1947 yıllarını örnek vermemin nedeni, ikinci dünya savaşının hemen ardından soğuk savaşın bu yıllarda başlaması. ABD'nin Marshall yardımı gibi araçlarla Avrupa'nın yeniden yapılanmasına kapı açması, vb. Bana göre emperyalizmin birinci döneminde yani 1900'lü yıllardan 1947 yılına kadar uzanan dönemde, Amerika'nın ikinci dünya savaşının hemen ardından ortaya çıkan belirleyiciliği ya da gücü dışında tek bir hegemon devlet bulmak mümkün değildir. Emperyalizmin birinci döneminin hemen öncesi için İngiltere'nin üstünlüğüyle damgalanan bir dönem demek mümkün; ama daha ziyade kolonyel bir döneme denk düşüyor. 1900'lerden başlayıp ikinci dünya savaşının sonuna kadar uzanan dönemde İngiltere bir ölçüde ön planda olsa bile mutlak bir hegemon bulmak mümkün değil. Bu dönemde tekil bir uluslararası düşman tanımına çok fazla rastlamıyoruz. Yani 1917 devrimine rağmen henüz sosyalizm bütün kapitalist devletler tarafından ortak bir düşman olarak görülüyor. Başka bir deyişle, emperyalist-kapitalist devletlerin kendi aralarındaki çekişme ve çelişkiler hepsinin Sovyetler Birliği ile olan çelişkilerini üst belirleyen ya da bunu daha ikinci plana bırakan bir özellik taşıyabiliyor.

İdeoloji dediğimizde de çok kaba hatlarıyla bakacak olursak bir yandan normal burjuva milliyetçiliğinden diğer uçta faşizme kadar uzanan ulus devlet milliyetçiliğine bu dönemin tek tek ulus devletler bazındaki egemen ideolojisi olarak görebiliriz. Ve savaşlara baktığımızda da bu dönemdeki savaşlara, en fazla doğrudan doğruya kaynak ve pazar kavgalarından, pazar paylaşımlarından kaynaklanan bir savaş çerçevesi görebiliyoruz.

Hızla gidecek olursak, 1946-1947 yıllarından 1990 yıllarına kadar uzanan ikinci dönemde ise hegemonik gücün kesin olarak Amerika Birleşik Devletleri olduğunu söylemek mümkün. Bu hiyerarşik yapılanmada en üstte Amerika Birleşik Devletleri olmasına rağmen zaman zaman alt taraflarda bir takım kaymalar olabiliyor. İngiltere geri plana düşüyor. Almanya öne çıkıyor. Fransa ise özellikle de Gaulle ile şunu yapıyor bunu yapıyor, ama bütün bu esnekliklere ve oynaklıklara rağmen Amerika'nın

belirleyiciliği kesindir ve düşman da çok net olarak belirlenmiştir: Dünya sosyalist sistemi, karşı tarafın ortak düşmanıdır. Bu dönemin ideolojisi konusunda çok değişik şeyler söylenebilir. "Hür dünya", "demir perde ülkeleri" vb. bunlar ideolojik söylemlerdir.

Savaş söz konusu olduğunda da bu dönemin belirleyici savaş olgusunu ulusal kurtuluş hareketleri ve emperyalist-kapitalist devletlerin müdahaleleri dolayısıyla ortaya çıkan savaşlar ya da ulusal kurtuluş hareketleri dolayısıyla ülkelerin kendi içlerindeki değişik güçler arasındaki savaşlar olduğunu söyleyebiliriz. 1990'da ise dediğim gibi ABD'nin mutlak bir askeri gücü olmasına karşın dünyada taşları yeniden yerli yerine oturtmak az çok belirgin bir sistem bir şablon oluşturma gereği duyuluyor. Ve bana göre ABD on yıllık bu interregnumun ardından böyle bir yeni dönemin kapısını açmak üzere savaşı bir kez daha gündeme getirmiş oluyor.

Sözlerimi tamamlarken küçük birkaç istatistik veri de ileteyim. Bütün dünyadaki yıllık silahlanma ve askeri harcamaların üçte biri ABD tarafından yapılıyor. Bu kadar büyük bir ağırlığın ekonomiyi de belirleyeceği söylenebilir. Yani ABD, kendi ekonomisini düze çıkarmanın bir yolu olarak savaş sanayiine özel önem verebilir. Ama bütün her şeyi buna bağlamak bence fazla indirgemeci bir yaklaşım olur. Bu indirgemeci yaklaşımdan kaçınmakla birlikte bu savaş olayının aynı zamanda ABD için başka ülkelerde taşıdığı anlamdan çok daha büyük bir ekonomik anlam taşıdığına da görmek gerekiyor. İlginç gelebilecek bir başka istatistik de UNICEF'in 1996 yılında yayınlanan bir raporundan. Konu savaşlardaki askeri kayıplar ve sivil kayıpların oranı ile ilgili. Buna göre 18 ve 19 yüzyıllarla ve 20. yüzyılın başında bütün savaş kayıpları içerisinde sivillerin oranı %50 kadar oluyor. Daha önce daha da az olması normal. Sözgelimi Mercidabık Meydan Savaşı'nda dümdüz bir ovada iki ordu ya Allah deyip birbirine girince ölenler askerler olur. Daha sonra savaş teknolojisindeki gelişmeler ile birlikte sivil kayıplar artıyor. Yüzyılın yani geçtiğimiz yüzyılın ortalarında önce ikinci dünya savaşında bütün kayıplar içerisinde sivil kayıpların payı üçte ikiyi yükseliyor. Yani yarısından, %50'den yüzde 70 civarına yükseliyor. 1980'li yılların sonuna gelindiğinde ise bütün savaş kayıpları içerisinde sivil kayıpların oranı %90'a ulaşıyor. Yani artık daha az asker ölüyor daha çok sivil ölüyor. Son bir istatistik daha: 1945 yılı ile 1992 yılları arasında, benim tanımım ile söyleyecek olursak emperyalizmin ikinci döneminde, dünyada boyutları açısından önemli denilebilecek 149 savaş patlak veriyor ve bu savaşlarda toplam 23 milyon insan ölüyor. Şimdi ben çerçeveye olarak bunu öneriyorum. Süremi biraz aşım tamamlıyorum. Teşekkür ederim.

YAVUZ ÜÇKUYU: Biz teşekkür ederiz. Oturumun devamı için önce konuşumuzdan başlamak istiyorum. Daha sonra tartışmamız Yayın Kurulu'ndan arkadaşlarımızın eleştirileri ve katkılarıyla devam edecek. Aydın Çubukçu buyurun.

AYDIN ÇUBUKÇU: Metin bir çerçeve sundu.

Emperyalizmin değişen dönemlerde kazandığı farklı özellikler ve hareket tarzları bakımından bir sınıflandırma sundu. Bugünkü durumu anlamamız ve yorumlamamız bakımından bu çerçevenin elverişli bir çerçeve olduğunu düşünüyorum. Ancak başka kıstaslarla başka sınıflandırmalar da yapılabilir. Dönemleri birbirinden ayıran farklı çelişmelerden de söz edilebilir ben kısaca bu farklı çerçevelerin bir özetini vermek istiyorum. Ondan sonra da Metin'in ulaştığı sonuçlar bakımından ikisini kıyaslayarak daha farklı bir yorum yapma olanağı sunmak istiyorum. Malum, emperyalizmin başlangıç tarihi olarak 20. Yüzyılın hemen başı gösterilir. Gerçi tekelleşme süreci 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren çok belirgin bir biçimde emperyalizme doğru yönelimleri gösterir haller almıştır. Ama emperyalizmin doğuşu genellikle bütün sosyalist literatürde 20. Yüzyılın başı olarak 1900 yılı olarak gösterilir. 1900'den 1914'e kadar yani ilk emperyalist savaşın patladığı döneme kadar Avrupa'nın belli başlı eski sömürgeci devletlerinin tekelci kapitalist devletler haline dönüşme sürecinden söz edebiliriz Ve bu tekelleşmenin kapitalist devletlerin karakterlerini belirleyen bir özellik kazanarak yükselmesi, sömürgeler üzerindeki hakimiyet sorununu ortaya çıkartmıştır ve bir yeniden paylaşım sorunu gündeme gelmiştir. Özellikle de Almanya'nın yükselen yeni emperyalist güç olarak kendisinin sömürsüz bir kapitalist devlet olmasını telafi etmek bakımından öne çıktığı kabul edilir. Birinci dönem yani savaşla kendisini gösteren emperyalistleşme sürecinin sonunu 1917 Ekim devrimi getiriyor ve dünya yeniden bir başka eksende bölünüyor. Önce emperyalistlerin kendi aralarındaki rekabet bakımından bir bölünmeyi görüyoruz. Birbirleriyle savaşacak kadar keskinleşen sorunlarını savaşta başka bir araçla çözmelerinin olanaklı olmadığı düzeyde bir bölünme.

İki ayrı dünyanın fark edilir duruma "iki karşıt dünya" biçiminde tanımlanabilmesi gerçekten nesnel olarak farklı iki dünya biçiminde ortaya çıkabilmesi, ancak ikinci savaş dönemine kadar gerçekleşmemiştir. Sovyetler Birliği hem askeri hem ekonomik hem kültürel alanda kendisini kapitalist dünyadan iyice ayıran ve ona karşıt bir güç olarak nitelik kazanırken, emperyalizm kendi arasındaki çelişmeleri derinleştiriyor ve böylece emperyalistler arasındaki çelişmeye ek olarak bir de sosyalizmle kapitalizm arasındaki çelişme doğuyor. Ancak bu çelişmenin dünyaya esas karakterini veren bir çelişme olabilmesi savaş sonrasında gerçekleşiyor. Savaş süresince Nazizme karşı bir mücadele içinde sosyalistler ve o dönemde demokratik burjuva devletleri olarak tanımlanan ülkeler arasındaki ittifaklar nazizmin yenilmesinden sonra, kendi gerçek eksenlerine oturuyorlar. Bunun somut belirtisi, "Soğuk Savaş" denilen dönemdir.

60'lı yıllara gelindiğinde, Amerika ile Sovyetler Birliği arasında, sosyalizm ve kapitalizm arasındaki çelişme olarak tanımlayabileceğimiz çelişme, "yumuşuyor"! İki blok arasındaki gerilim, Sovyetler Birliği'ndeki 20. Kongreden sonra "barış içinde bir arada yaşama" tezleri ile de Sovyetler Birliği'nin kendisini bu yönde tanımlamasından sonra farklı bir yön kazanıyor.

Dönemleri birbirinden ayıran şey, bir yandan sosyalizmin varlığıdır, diğer yandan da, emperyalizmin tabiatının bir parçası olarak sürekli yayılma eğilimi göstermesidir. Yani, emperyalizmin karşısındaki güç, ister bir başka emperyalist güç, ister bir sosyalist devlet olsun, bununla münasebetini belirleyen ana rengini veren şey emperyalizmin doğasında bulunan yayılma istidadıdır. Bu, yüzyılın başında sermaye ihracı kavramıyla ifade edilmişti. Sermaye ihracı, siyasal olarak tekelci devletler aracılığıyla kendisini gerçekleştirir ve ihraç edilmiş sermayenin olabildiğinde geniş alanlarda yeniden üretilebilmesini sağlamak için de savaşı bir araç olarak kullanır. Savaş ve sermaye ihracı arasındaki bu ilişki öyle görünüyor ki çok fazla değişmemiştir aradan geçen yüzyıl boyunca sermaye ihracının aldığı değişik biçimler, yayılma alanları farklı emperyalist devletlerin sermaye ihracı alanları üzerinde birbirleriyle rekabeti farklı biçimler almıştır. Günümüzdeki savaşların, ilk iki savaşta görülen biçimlerle olup olmayacağı tartışılabilir. Farklı şeyler oluyor, farklı güç dengeleri farklı yayılma araçlarının kullanılması, farklı ittifakların ortaya çıkması, eski savaşlardan farklı bir savaş modelinin de ortaya çıkışına yol açmıştır diyebiliriz. Soğuk Savaş devam ederken ama onu bastıran daha doğrusu onun hareket alanını değiştiren bir gelişme oldu. "Emperyalizm ve ezilen halklar arasındaki çelişme"nin belirlediği bir dönemi başladı. Vietnam savaşında simgesini bulan, ama üç kıtayı, Asya, Afrika ve Latin Amerika'yı kapsayan büyük ve bütün ilişkileri belirleyen bir çelişmeydi bu. Amerikan hegemonyası alanı olarak görülen yerlerde ulusal kurtuluş savaşlarının üstelik kendisine sosyalist renkler vererek yükselmesi bu dönemin başlıca özelliği. Vietnam, Laos, Kamboçya, Hindi-Çini'yi bütünüyle bir yangın yeri olarak görebiliriz. Latin Amerika'da çeşitli gerilla hareketleri ve ulusal kurtuluş mücadeleleri, Afrika'da yaygın bir ulusal kurtuluş hareketi o dönemi belirlemiştir.

75'te bu süreç kesintiye uğruyor ve ulusal kurtuluş hareketlerinin ivmesi düşmeye Amerika ile Sovyetler Birliği arasında bu bölgelerde yani üç kıtada ulusal kurtuluş savaşları sürdürülen topraklar üzerindeki hegemonya mücadelesinde bir durgunluk dönemi yaşanıyor. 80'li yıllara kadar. Yani 75'den 80'e kadar aşağı yukarı 5 yıllık bir durgunluk dönemi ulusal kurtuluş savaşlarında bir durma ve gerileme dönemi. Bunların pek çoğu bağımsızlığını kazanıyor. Afrika'da bugün bile hala kendisini sosyalist inşa sürecinde olarak tanımlayan Zimbabwe gibi ülkeler var. O büyük kalkışmanın, dünyaya rengini veren ulusal kurtuluş savaşlarının bu güne kadar gelmiş, o büyük yangından bugüne kalmış pek az kıvılcım var.

80'den itibaren dünyaya neo-liberalizm damgasını vurmaya başlıyor. Küreselleşme süreci dediğimiz şey, Reagan ve Thatcher politikalarıyla başlıyor. Sovyetler Birliği'ndeki zayıflama-gerileme belirtileri artık çözümlenmiş halini alıyor.

Neo-liberal küreselleşme politikaları birbirleriyle örtüşen birbirini tamamlayan birinin boşalttığını diğerinin doldurmaya yöneldiği bir tablo ortaya çıkartıyor. 10 yıllık

bir süreçte Sovyetler Birliği bu saldırılara ve kendi iç çelişkilerine hakim olamadığından dolayı çözüyor ve yıkılıyor.

Şimdi içinde bulunduğumuz süreç Metin'in dediği gibi son derece belirsizliklerle doludur. Örneğin Amerikan emperyalizmi düşmanını tanımlayamıyor, nasıl bir ideoloji ile yola çıkabileceğine dair kesin kararlar üretilmiyor. Taktik hedeflerini belirlemede çok net verilere sahip değilmiş gibi görünüyor. Rastlantılara ve güncel ihtiyaçlara dayanan bir politika yürüttüğü izlenimi veriyor. Örneğin doğalgaz ve petrol yatakları hakkında kendisine özgü, epeyce eskilere dayanan bir stratejisi var, ama buna bir cevap söz konusu değil. Düşman kimdir, belirsiz. Kaba hatlarıyla Hazar Havzası ve Orta Asya doğalgaz ve petrol yatakları üzerinde ve özellikle de bunların ulaşım yolları üzerinde denetim kurma çabası vardır ABD'nin. Orta Asya'dan, örneğin Adriyatik Denizi'ne, Akdeniz'e, Hint Okyanusu'na çizgiler düz çizgiler çektiğinizde bu çizgilerin geçtiği bütün ülkelerin kan revan içinde olduğunu görüyorsunuz. Kafkasya öyledir, Balkanlar öyledir, Orta Doğu öyledir. Şimdi Afganistan öyledir. Bunlar hep o çizgilerin üzerinde yer alan ülkeler. Buralardaki karışıklıklar bir hegemonya mücadelesinin göstergesi olarak tanımlanabilir. Ama savaşın tek sebebinin petrol ve doğalgaz kaynakları olduğu düşünülmemeli. Asıl mesele dünya çapında belli başlı kontrol mekanizmalarını oluşturabilmek. Rusya'nın toparlanmasına (ona da değindi Metin) karşı köprü başları tutabilmek ve bu köprü başlarının aynı zamanda bu siyasal bakımdan olduğu kadar ekonomik bakımdan da anlamlı olmasına çalışmak.

Irak, Filistin, Sahra Altı Afrika'sı ve Kuzey Afrika'ya doğru uzanan bir hat boyunca Libya, Cezayir hatta Fas ve Tunus'u içeren bir egemenlik rüyası var Amerika'nın. Bu bölgeler rastlantısal olarak Müslümanlardan oluşuyor. Amerika düşmanı belirleme ve savaşa bir ideoloji yakıştırma bakımından bu rastlantıdan yararlanılıyor ama savaşın gerçek nedenlerini örterken bu Müslüman-Hıristiyan bölünmesi, ya da uygar olanlar olmayanlar, sakallılarla sakalsızlar arasındaki sözde çelişmeleri öne çıkarıyor.

Her savaşın temel özelliğidir: bir yandan kendi yayılma stratejisini uyguluyor, karşı tarafın da yayılma olanaklarını engellemeye çalışır. Rusya gerçekten önemli bir faktör olarak görünüyor. Putin nasıl oradaki toparlanmanın ifadesi ise Bush'da Amerika'daki savaş ihtiyacının bir ifadesi olarak ortaya çıktılar. Bu iki liderde simgelenen eğilimler Amerika ile Rusya arasında ciddi bir rekabetin, Asya ve Orta Doğu'yu kapsayan hatta Afrika'ya kadar uzanan rekabetin özellikleri olarak değerlendirilebilir.

Hep ihmal ettiğimiz bir taraf Avrupa emperyalizminin durumu. Nedir, nasıl bir yol izleyecektir, muhtemel bir savaşta Avrupa'nın rolü ne olacaktır? Avrupa daha çok Akdeniz ve doğuda da Gürcistan üzerinden Rusya ve Asya içinde kendisine ayak basacak toprak arıyor. Avrupa'nın Amerika'dan tamamen bağımsız hareket edip edemeyeceği, hangi ittifaklar içinde yer alabileceği gibi sorulara, olasılıklar düzeyinde oluşturulacak senaryolar

içinde pek çok cevap verilebilir. Avrupa meselesini ayrıca tartışmak çok önemli Avrupa, Amerika ve Rusya'ya aynı derecede yakın davranıyor. Asıl belirsizlik faktörlerinden birisi Avrupa. Bir bölünme eksenini düşünülecek Rusya-Amerika çelişkisi bile çok farazi ve değişken. Bu güçler açıkça karşı karşıya gelmiş ve birbirleriyle hemen hesaplaşacaklar ya da önümüzdeki süreçteki muhtemel bir savaşın tarafları olacaklardır diyemiyoruz şu anda. Avrupa için de aynı söyleyebileceğimizi sanmıyorum. Dolayısıyla bu belirsizlik aslında emperyalistlerin kendi konumlanışları hakkındaki bir belirsizlik olarak da yorumlanabilir. Nereye, hangi güçle, kime karşı girecektir eskiden emperyalistler çok daha mekanik ve düzenli ve mantıklı düşünüyorlardı şimdi durum biraz postmodern mantığa uygun belirsizlikler alt alta, üst üste gelişler ve herhangi bir merkezi olmayan hareket tarzları görünüyor. Bizim de analizimizi güçleştiren bir faktör bu. Evet, benim söyleyeceklerim de şimdilik bu kadar.

YAVUZ ÜÇKUYU: Teşekkürler. Tartışmayı yürütebileceğimiz zemin oluştu. Yalnız ben ondan önce mazeretlerini belirterek toplantıya katılmayan iki katılımcının konuyla ilgili mesajlarını iletme istiyorum.

İlk mesaj Tülin Öngen'den. Kendisi özetle özellikle Irak konusunda "eli kulağında" olası bir müdahale durumu olduğunu ve bu durumun gerektirdiği şeylerin ivedilikle yerine getirilmesi gerektiğini vurguladı. Türkiye'de son dönemlerde Irak'a yönelik ABD merkezli müdahalenin gereği olmak üzere birtakım iç düzenlemeler yapıldığını, Kıbrıs meselesinin bir iç konsolidasyon olarak anlaşılması gerektiğini vurguladı. Ondan sonraki toplantıya ilişkin vurgusu, emek cephesinden bir şeylerin yapılması gerektiğini, şu anda yapılanları yeterli bulmadığını, TTB'nin bu süreçte inisiyatifi ele alabileceğini, bir motor rolü oynayabileceğini, 1994'te oynadığı rolün benzerini gerçekleştirebileceğini düşündüğünü belirtti.

İkinci mesaj Diyarbakır'dan geldi. Yayın Kurulu üyemiz ve Diyarbakır Tabip Odası yönetiminde bulunan İlhan Diken arkadaşımız, bölgede çok sıcak gelişmelerin yaşanacağını hissettiğini ilettiler. Afganistan'da gerçekleştirilen operasyonun daha şimdiden, bölgede çok sıcak etkilerinin izlendiğini; ABD merkezli Barzani ve Talabani üzerinden bir projenin tartışıldığını hatırlattı. Bu gelişmelerle beraber temel vurgunun eşitlikçi bir dünya yönünde olması gerektiğini, sorunun ancak sosyalist bir perspektif ile çözülebileceğini ilettiler. Bu iki mesajı iletikten sonra isterseniz katılımlarla sorularla tartışmayı ilerletebiliriz diye düşünüyorum. Söz sizin Eftal.

EFTAL YILDIRIM: "Metin Çulhaoğlu'na soru sorarak eleştirmek istiyorum. Bu süreç içinde dünya kapitalist, emperyalist sisteminin birbirleriyle olan çelişkileri bünyesinde acaba Türkiye kapitalizminin, dünya kapitalizmine eklenme durumunun ve kendi konumlanışını nasıl tarif ediyor kendileri? Bu konuda ek bilgi sunarlarsa seviniriz, teşekkürler."

METİN ÇULHAOĞLU: Eftal arkadaşımızın sorusuna doğrudan doğruya kapsayıcı ve doyurucu bir yanıt vermek

yerine, bunu, hepimizin tartışması gereken, hepimizin fikirlerini dile getirmesi gereken bir konu olarak görüyorum. Yani öyle sanıyorum ki Eftal arkadaşımızın sorusu çok önemli olmakla birlikte, böyle çok kesin ve köşeli yanıtlar vermeye çok elverişli değil. Yavuz'un anlattığı, Diyarbakır'daki arkadaşımızın Yavuz vasıtasıyla ilettiği şeyleri düşünenecek olursak, Eftal'in sorusuna yeni sorularla yanıt vermek gerekir. Örneğin ben şöyle bir şeyin Türkiye'nin gündeminde olduğunu düşünüyorum: Ekonomidir, yapısal fonlardan yararlanmadır, anayasa maddelerini değiştirmektir, ceza kanunudur, ben bu konularda Avrupa ile dans ederim yani Avrupa'yla uğraşırım. Al takke ver külah giderim; ama uluslararası jeopolitik ilişkiler söz konusu olduğunda benim muhababım doğrudan Amerika olmalı...

Türkiye'deki egemen politika bana kalırsa birkaç alana birden belirli dengelerle oynayacak. Ama bu alanda belirli bir görüşü fazla inandırıcı bulmuyorum. ABD'nin çok sözü edilen bir yeşil kuşak teorisi vardı. Sol hareketi, kominizim tehlikesini kendi deyimleriyle İslami yeşil bir kuşakla izole etme tecrit etmeye dayanan bir teori. Bunun için de ABD'nin zamanında Taleban dahil, Usame Bin Ladin dahil çok fanatik İslami güçleri bile desteklemiştir, nakit yardımında bulunmuştur vb. Bunların hepsi doğrudur. Bizimkilerin kafasındaki ise şu: ABD bu silahın geri teptiğini gördü. Bu insanların astarı yüzünden pahalya geldiğini gördü. Artık kominizim de yok dünyada. Bir güvenlik kuşağı oluşacaksa bu güvenlik kuşağı özellikle İslam ülkeleri söz konusu olduğunda yeşil kuşak olmayacaktır. Yani radikal İslama oturan kuşak olmayacaktır. İşte Mustafa Kemal'in örneklediği laik müslüman ülke yada Atatürkçülük doğrultusunda bir şey olacaktır..."Colin Powell Atatürk'ün kıymetini yeni anladı" gibi bir takım laflar gazetelerde dolaşiyor bugünlerde. Şimdi, ben bir şeye inanmıyorum. ABD ciddi ciddi "yahu bu yeşil kuşak teorisi ya da medeniyetler savaşı istediğimiz gibi gelişiyor. Biz başka ata oynayalım, oynayacağımız at da özellikle Türkiye odaklı, Türkiye'deki Kemalist hamleleri öne çıkaran bir mesaj taşısın" gibi bir tercihte bulunacağını hiç zannetmiyorum.

Şimdi fırsat çıkıyor gene. 1990-1991 yıllarında Irak savaşında "eksikliğimiz" ve "pırsıklığımız" nedeniyle kaçırdığımız fırsatı bir daha kaçırmayalım deniyor. Türkiye aktif olsun, aktif dış politika izlesin ve Irak dahil bütün bölgesel operasyonlar da birinci planda rol oynasın gibi bir yönelim ortaya çıkıyor. Ama ben bu yönelimin pratikte bire bir yansıma bulacağını ve Türkiye'nin çok önemli kırılma noktaları ya da çok kritik uğraklar dışında peşinen ve baştan aktif ve angaje bir politika izleyecek gücü ve cesareti kendinde bulacağını inanmıyorum. Benzetme ne kadar doğrudur bilemiyorum, ama İkinci Dünya Savaşı'nda Adana'ya geldiler İsmet İnönü'yü ikna etmeye çalıştılar. İsmet İnönü'de tamam dedi yan çizdi, savaş hemen hemen biterken Almanya'ya savaş ilan etti. Bu ölçüde olmasa bile ben Türkiye'deki dış politikanın hakim çizgisinin bütün aktivist söylemlere karşın bütün şahince söylemlere, bütün "bir koyarız üç alırız" hikayelerine

rağmen gene pinpirikli bir doğrultuda geliyeceğini düşünüyorum. Türkiye'nin özellikle Kıbrıs meselesi nedeniyle, yine özellikle Kuzey Irak'da bir Kürt Devleti kurulması gibi olasılıklar karşısında bu pimpirikliliğin ya da daha medeni bir deyimle ihtiyatlılığın süreceğini düşünüyorum. Türkiye'ye ben şahince bir rol biçmiyorum. Böyle bir riski göze alabileceklerine pek ihtimal veremiyorum. Ama bunlar dediğim gibi kurgular. Belki de başka görüşlerle farklı bir yere ulaşırsınız. Bende o zaman, açık söyleyeyim, fikrimi rahatlıkla değiştirebilirim.

Bir de sorum olacak. Ben Ankara dışında idim gazete, televizyon izleyecek bir yerde değildim. Sizler bana aktarırsanız iyi olur. Çünkü yeni döndüm bende kimseyle görüşemedim. HADEP'in bir açıklaması oldu mu Irak'la ilgili, olduysa ne yöneydi? O da bir faktör her halde sanıyorum onlar da Türkiye Cumhuriyeti'nin belli politikalar izleyebileceğini varsayıp o politikardan çok fazla uzak düşmemeye çalışıyorlar. Bir tür eklemlemeye çalışıyorlar. O politikalara benim yorumladığım ve duyduğuma göre bu konuyu da tartışsak sanıyorum yerinde olur.

YAVUZ ÜÇKUYU: Söz sizin sayın Onur Hamzaoğlu.

ONUR HAMZAOĞLU: Sunumlardan yararlandığımı söyleyerek başlamak istiyorum. Öncelikle dünya emperyalist-kapitalist sisteminin organları aracılığı ile adımlarının değerlendirilmesi dönemini, herhalde sosyalizmin bu sistem karşısındaki güç olma özelliğini yitirmeye başladığı dönemden itibaren ele almakta yarar var. 80'li yıllar gibi. Bu dönemdeki yeni yapılanma/şekillenmeyle beraber NATO yakın zamana kadar özel bir yer işgal etti. Özellikle 90'dan itibaren Irak'da, Kosova'da gördüğümüz (Afganistan'ı da ben buna dahil etmek istiyorum) NATO bir savunma paktından öteye bir saldırı paktına dönüştürülmüş ve bu tanımın taşıdığı özellikleriyle kullanılmıştır.

Bu da paktın üyelerini sistem içinde değerlendirirken bir arada değerlendirilmesini gerektiriyor. NATO üyelerinin, özellikle de NATO "egemenleri"nin ortak özelliğinin; her birinin ekonomilerinin silahlanması, askerleşmesi olduğunu söyleyebiliriz. Askerleşmiş ekonomilerin de esasında makro düzeyde tüketimler yaratacak ekonomik modeller olduğunu söylemek mümkün. Doğrudan doğruya bireylere yansıtmadan, çok üst düzeyde alınan kararlar ve harcamalar üzerinden kestirme bir yolla, ekonomiye ciddi katkıları var.

Tabii bu saptama, bir tanesi doğal kaynaklara egemen olma bir diğeri de dünyadaki gelişmelerin bundan sonraki dönemde de kontrolünü elinde bulundurma öngörülerini ve özelliklerini geri plana atmak için değil, ama öncelikleri belirlerken adımların gerçekleştirilmesinde sanıyorum önemli bir boyut.

Bir diğeri de yine bu paktın egemenlerinin savaş ticareti yani silah dışında savaşla beraber yarattıkları yeni pazara, yani yıktıklarının inşasını doğrudan gerçekleştirebilmek yönünde de inşaat sektöründe de gelişkin şirketlere ve

yatırımlara sahip olduklarını görebiliriz. Böyle bir boyutu var. 1990'larla beraber varolan gelişmeler içinde dünya emperyalist-kapitalist sisteminin egemenlerinin silahlanmış ekonomi ve beraberinde savaş ticaretine öncelik verdiklerini, esasen de daralan ekonomilerinin rahatlayabilmesi ve sistemin yaşadığı bunalım nedeniyle buna da zorunlu olduklarını söyleyebiliriz. Yani özetle, eğer sistemin yetmişli yıllardan itibaren büyük bunalımını yaşadığını söylüyorsak, emperyalistlerin savaş ticaretine(silah üretimine dayalı ekonomi ile beraber inşaatı sektörü) mahkum oldukları, NATO'yu da bunun aracı olarak yeniden işlevselleştirdikleri kabaca da olsa ifade edilebilir, diye düşünüyorum.

ABD başta olmak üzere sistemin egemenlerinin, NATO üzerinden, savaşın ideolojisini, son Afganistan savaşına kadar, Irak ve Kosova'da "mükemmel" olarak gerçekleştirdiklerini de görmek gerekiyor. Bir boyutuyla canlı çatışma yayınlarından, o canlı yayınlar arasında serpiştirilmiş 5 yıl, 10 yıl önce çekilmiş doğa ve insan katliamı karelerinin araya sokuşturulmasına kadar bir dizi profesyonel iş yine bir dizi "sivil" profesyonele becerilebilmiştir. Bunlar yapılırken savaşların gerekçelerinde her seferinde ortak olan şey "diktatör"lerdi. Irak'da bir kanlı diktatör vardı, Kosova'da da kanlı diktatörler vardı gerekçede. Afganistan'da da bunu yakalamaya çalıştılar. Diktatör demediler ama eli kanlılar dediler ve bunun üzerinden bir faaliyet götürmeye çaba ve özen gösterdiler. Dünya kamuoyuna böyle bir mesaj verme gerekliliğini hissetti/yaşadılar. Bir başka özelliği ile gelmek istediğim yer emperyalist-kapitalist sistem, dünyada tek başına kaldığını, tek hakim olduğunu tanımlıyor olsa bile savaşın haklı, "etik" olduğunu tanımlamak gereksinimini hala hissediyor.

Ancak, Afganistan'da örneğin Arap Yarımadası'ndaki küçük bir televizyon kanalı savaşın ideolojisini sarstı gibi gözüküyor. Bu varolan son dönem itibarıyla, pek çoğumuz beklenti içindeydik. Bu saldırının sonunda özellikle ABD ve has ittifakı İngiltere başta olmak üzere Batı Medeniyeti'nin temsilcileri; Ortadoğu'da olduğu gibi nasıl ki daha doğarken İsrail düşmanlığının içselleştirilmesiyle yoğrulmuş olarak ortaya çıkan bir nüfus, Afganistan ve olası Irak, Sudan çatışmalarından sonra, bu sefer yalnızca Filistin de değil, hemen bütün İslam ülkelerinde doğarken Amerikan, Batı düşmanlığı ile yoğrulmuş bir nüfusa, kabaca bölgeselleşmeye başlayacak bu fanatik düşmanlığı ne kadar göze alabilecek tartışmaları yapıyordu.

Bu anlamda bir ideolojinin geliştirilmesi adına, milliyetçiliğin bu paktın egemenlerinin ait olduğu ülkelerde de geliştiğini yakalamak mümkün. Sanki ülke dışındaki savaşmayı teşvik etme ideolojisini milliyetçilik gibi görmek mümkün. Bu arada, tabii bizim ülkemizde de yakın dönemlerde yaşadığımız Güneydoğu'daki savaşta milliyetçiliğin yanı sıra ırkçılığın da bir ideoloji olarak, iç savaşın ideolojisi olarak kullanıldığını görmek mümkün. Ama yaygın olan bir şey bu savaşın haklılığını sürdürülebilmesi, genel olarak da milliyetçiliğin de yükselişi üzerine kurulabilen bir denge gibi duruyor. O anlamda kendi ülkemizden de örnekler çıkartmak

durumundayız. Dolayısıyla, biz Türkiye'ye dönmeden önce, bu "etik ya da insani savaş" boyutundaki kirlenmeyi çözmemiz mümkün mü, çözümlenme araçları nedir, bunları yakalayabilir miyiz, bunları paylaşabilir miyiz? Sorularımızdan biri bu olmalı. Beraberinde biz, savaşların tümüne mi karşı olmalıyız? Ya da hangi savaşlara hiçbir gerekçeyle karşı olamayız? Bu soruları da ben gruba iletmek istiyorum. Teşekkür ederim.

YAVUZ ÜÇKUYU: Buyurun Bülent Yılmaz.

BÜLENT YILMAZ: Öncelikle aktarımlar için teşekkür ediyorum. Son birkaç yıl içinde Balkanlardan başlayıp Ortadoğu ve Orta Asya'yı içine alan bölgede özellikle ABD emperyalizminin direk işgalci uygulamalarıyla karşılaşılıyor. Bu sürecin başlangıcını Kosova'da gördük. Yugoslavya'da başlayan bu müdahale süreci bugün Afganistan işgaliyle devam ediyor. Bu yayılıma neden olarak da "Balkanlardan başlayıp, Orta Asya'ya uzanan enerji koridoru" gösteriliyor, kanımca bu saptama doğru. Bu saptamanın doğruluğu, bölgede çatışmaların, işgallerin devam edeceğini bize gösteriyor. Emperyalizm bölgede "düşük yoğunluklu savaş" metodunu kullanıyor. Burjuvazinin yazarları da süreci "medeniyetler savaşı" aldatmacasıyla gündemde tutuyorlar ve süreci olabildiğince bulanıklaştırmak istiyorlar.

Bu noktada önemli olanın halkları antiemperyalist mücadeleye sevk etmek ve manüplasyonları bu doğrultuda boşa çıkartmak olduğunu düşünüyorum.

YAVUZ ÜÇKUYU: 11 Eylül'den sonra "21. Yüzyıl yeni başladı; bundan sonra yeni bir dönemdir" söylemleri çok görülmeye başlandı. Bir şaşkınlık var. Sanki 11 Eylül dünyayı olağanüstü şaşırtan bir "başlangıç" oldu. Bütün dünya buna hazırlıksızdı. Emperyalist ülkeler tek tek böyle bir girdiye hazırlıksızdılar. 11 Eylül öncesinde de emperyalistler arasında gerilimler, çatışmalar sürüyordu. Ama 11 Eylül öyle bir olağan üstü bir girdi getirdi ki "bütün senaryolar alt üst oldu" gibi bir bakış var.

Ben bu konuda biraz ihtiyatlı olunması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü aslında 11 Eylül türü bir girdi başka vesilelerle de yaratılabilir. 11 Eylül bir çok emperyalist hazırlığın gerçekleştirilmesi için tam da "denk" geldi. Emperyalistler arasında olası pek çok hareketlere geçirebilecek senaryo vardı. Şimdi senaryolar harekete geçiriliyor.

İkincisi özellikle Afganistan müdahalesinden sonra ve daha sonra Amerika Birleşik Devletleri Başkanının konuşmalarından hareketle bütün dünyada bir sıra psikoloji oluştu. Müdahale işte şuradan başlayacak, ondan sonra şuraya atlayacak, şu kadar genişleyecek falan diye. Oysa yakın döneme bakarsak, dünya zaten Afganistan çapını çok aşan biçimde bir sürü bölgesel savaşlarla karşı karşıya. Balkan sorunu hala devam ediyor. Kafkaslar da sorunlar yaşanıyor. Ortadoğu'da ciddi çatışmalar var. Dünyanın başka coğrafyalarında ciddi çatışmalar var.

Bunların yanında, bizzat ABD kaynaklı yapılan araştırmalarda, çalışmalarda küreselleşmenin bütün dünya ölçeğinde ve ulusal yapıların içerisinde çok ciddi eşitsizliklere yol açtığı ve bu eşitsizliklerin belli eşiklerden sonra çok ciddi çalışmalara dönüşebileceği ve buna hazırlıklı olmasına dair raporlar ve buna dair uyarılar vardı. Şimdi, ben şunu düşünüyorum. Dünyanın şu anda geldiği silah teknolojisi aşamasında daha önce bildiğimiz anlamıyla, bir Dünya Savaşı yaşanması topluca yok oluşu getireceği için herhalde, o olasılığı tartışma dışı tutmakta yarar var. Bununla birlikte, özellikle 1980'li yıllarda dillendirilen bir askeri strateji vardı düşük yoğunluklu savaş. Bülent onu söyledi. Düşük Yoğunluklu Savaş'taki temel mantık Dünya'da top yekün bir savaş yürütülemeyeceği için, daraltılmış bölgesel savaşlar aracılığı ile sorunlu bölgelerde düzenlemeler yapmaktır. Böylece kapitalist-empyralist hegemonyayı Metin abinin tarif ettiği bir süper güç hegemonyası eşliğinde şekillenen, diğer empyralist güçlerin de tek tek bu hegemonya çevresinde belli eklemlemelerle stabilizasyon sağlayabilecekleri bir model üzerinde çalışılıyordu. Şimdi, Afganistan müdahalesi, aslında tam da bu biçimde ilişkilenen hareket geçirdiğini gösteriyor. İşte Ortadoğu'ya yönelik bir takım düzenleme girişimleri başladı. Türkiye'nin Kıbrıs'a yönelik birtakım düzenleme girişimleri var. Onun dışında Çin'in bazı düzenlemeler yapacağı işte Rusya'nın kendi içinde bir takım düzenlemelere gideceği söyleniyor. Bütün bunlar, empyralistler tarafından önümüzdeki dönem harekete geçirilecek senaryolarda bence temelli bir değişikliğe yol açmamakla birlikte, yaşanan son durumun getirdiği yeni olanaklar, bu senaryolara biraz daha ayakları yere basan ve bundan sonraki olası adımlarda daha sonuç alıcı bir zemin yakalama şansı tanıdı. Belki de bir hareketlenme, bir düşünme bir olasılıkları tartma taşıdı diye düşünüyorum.

Belirtmek istediğim son nokta sezgisel düzeyde. Ben de Metin abi gibi Türkiye'nin doğrudan özellikle Irak boyutunda bir yeni oluşuma razı olmayabileceğini özellikle Türkiye sermayesinin eklemleme biçiminin böyle bir şeyi istemeyebileceğini düşünüyorum. Çünkü Türkiye sermayesi için Arap toprakları 1960'dan sonra bir açılma ve genişleme olanağı tanıdı. Aynı durum ve genişleme arayışı yine var. Bu nedenle burada sıcak bir müdahaleden çok Türkiye'nin deneyimli olduğu bir soğuk savaş siyaseti ve ideolojisini tercih etme olasılığının kuvvetli olduğunu, Türkiye'de son yaşananların bu tür bir hazırlığın işareti olarak alınabileceğini düşünüyorum.

YAVUZ ÜÇKUYU: Katkılarla birlikte sorular birikti. Söz sizin Metin Çulhaoğlu.

METİN ÇULHAOĞLU: Arkadaşlar, benimde söyleyeceklerim belki bazı söylenenlere yanıt gibi olabilir, ama aslında amacım bazı konuları tartışmaya açmak. Şimdi burada bizim dikkate almamız gereken faktörlerden bir tanesi de, bu savaş, Irak'a müdahale, Amerika'nın uğradığı 11 Eylül saldırısı gibi konularda sıradan insan, sokaktaki vatandaş ne düşünür? Bir de bu boyutuna bakmak lazım. Bunun başlı başına belirleyici bir faktör

olduğunu söyleyemiyorum ama yine de etkili bir faktördür. Şimdi bizim sıradan insanımızın ve sokaktaki vatandaşımızın yaşadığı gelgitler konusunda benim ilginç bir örneğim vardır. Abdullah Öcalan yakalandıktan sonra bizim mahallenin bakkalı dünyada, Türkiye'de asılmayı en çok hak eden insanın Abdullah Öcalan olduğunu söylerdi. Bu adamı bir an önce asacaksın derdi. Sonra sanıyorum devletin de manipülasyonu ile hizbullahçılar çıktı. Şurada, burada yakalandılar. Bizim bakkal yahu PKK'lılar mertçe kurşun sıkıyorlar, kurşun yiyorlar. Hizbullahçılar daha canavar. Bunlar insanı bağıyorlar, boğuyorlar, işkence ediyorlar. Apo'yu mapoyu geçtik asıl bu hizbullahçılara asmak lazım kanaatine vardı. Aynı bakkal daha sonra, Cumhurbaşkanı ile Ecevit arasındaki krizin ardından bu kez ne Apo'nun, ne Hizbullahçıların, asıl Başbakanla Cumhurbaşkanı'nın asılması gerektiğini düşündü. Çünkü bunlar kendi aralarında hırlaşmış vatandaşın ekmeği ile oynuyorlardı. Asacaksın bunları dedi. Bu insanların, Türkiye'deki sıradan insanın kimin asılacağı konusundaki gelgitleri belki başka yerlere de projekte edilebilir. Şuna çok tanık oldum. Muhtemelen sizlerde tanık olmuştunuzdur. İnsanların solcu olmaları gerekmiyor. 11 Eylül olaylarından sonra "oh olmuş" diyen çok sıradan insan gördüm. Dinsizin hakkından imansız gelir mantığı; işte bunlar da çok şey yapıyorlardı, hak ettiklerini buldular gibi. Özetle, Amerika'ya bir ders verilmesi gerekiyordu anlamında bir şeye ben çok tanık oldum sıradan insanlardı. Şimdi bunun mantığı nedir, bunun gerekçesi nedir? Acaba insan bilinç altında ya da çok sezgisel biçimde okkanın altına gidenin kendisi olduğunu görüp okkanın üstüne şu ya da bu derecede ABD'nin rolü olduğunu mu seziyor?

1990'lı yılların başında Irak savaşı çıktığında bizim halkımızda ciddi biçimde savaşa katılmama eğilimi vardı. Ciddi tepkiler gelmişti. Hatta Özal "bir de kendimizi cengaver millet sayarız" diye hayıflanmıştı. Ama aynı halk güneydoğuda 15 yıl süren savaşa ciddi bir tepki göstermemiştir. Şimdi bu iki tavır arasındaki çelişkiyi nasıl açıklayacağız? Belki de şöyle çözebiliriz. Türkiye'de sıradan insan sınır ötesi özelemler konusunda isteksiz, deyim yerinde ise misak-ı milli sınırları içerisindeki yerler konusunda istekli ve savaşa yanlısı olabiliyor. Bu da şöyle bir kavramlaşmaya götürülebilir bizi: Eğer bugün Türkiye Cumhuriyeti dış politika açısından Irak, Musul, Kerkük ya da başka yerler açısından Kemalizimden Enverizme bir dönüş istiyorsa (Enverizm derken, Kemalizme göre Enverizm derken Türkiye'nin sınır ötesi özelemlerini kast ediyoruz.) bana göre Türkiye halkı ya da sıradan insan Kemalizmin ötesinde Enverizme yeşil ışık yakma niyetlisi değildir. Bana göre Türkiye halkı yakın bir gelecekte Kıbrıs'ı da gözden çıkarabilir. Zaten Kıbrıslıları sevmezler biliyorsunuz. Kıbrıslılar da bizi sevmez. Orayı biraz deniz aşırı bir yer olarak görebilir.

Dolayısıyla ben dış koşullamalara mutlak bir güç izafe etmiyorum. Merkezi ideolojik yönlendirmelere bu merkezin ideolojik aygıtları medyadır, basındır, televizyondur. Bunlar insanları istedikleri gibi yoğurup istedikleri yerlere yöneltebilirler anlamında mutlak bir güç yakıştırmının aşırı yapısalcı bir tutum olduğunu

düşünüyorum. Bunu halka yönelik naif ve popülist bir güven olarak görmeyin, rahata alışkın da olabilir. Başka gerçekler de olabilir. Türkiye’de insanların sınır ötesi maceralar konusunda ikna edilmelerinin ya da bu yönde mobilize edilmelerinin güç olduğunu düşünüyorum. Yani bu insanlar işte güneydoğudaki savaşta yıllarca ölü verdiler. Bunu sineye çektiler. İşte Irak’da ya da şurada burada ölüvermeyi sineye çekerler diye çok fazla düşünmemek lazım.

Enverizim-Kemalizimin farkı bağlamındaki bu yönelim eğer doğru ise halkın bu eğilimini siyasi partiler iktidar ne ölçüde dikkate alınır bunu bilemem. Savaş söz konusu olduğunda Tülin Hoca demişti ki bir şeyler yapmak lazım. Diyarbakır’daki arkadaşımız diyor ki bölgedeki sıcak gelişmeler yaşanabilir. Bir avuç insan savaş karşıtı, böyle bir görev varsa mümkün olan en geniş kesimleri bu yönde nasıl seferber edebiliriz düşünmemiz lazım. Demin söylediklerim de, daha geniş kesimlere ulaşmanın verileri nelerdir, o bağlamda önem taşıyor.

Kosova meselesine gelince. Bunun, büyük ölçüde Amerika’nın da icazetini almakla birlikte bir Alman operasyonu olduğunu düşünüyorum. Avrupa Birliği, özellikle Alman operasyonu olduğunu düşünüyorum. ABD’nin icazeti en azından yeşil ışığı olduğunu söylemek mümkün. Bir de 11 Eylül’den sonra Amerika’nın girişimlerinin, belirli bir yönetememe krizinin ya da belli bir krizin üstesinden gelme çabası olarak değil, ortada bir kriz yokken belirsizlikleri biraz daha belirli hale getirmeye yönelik bir girişim ya da müdahale dizisi olarak görüyorum.

YAVUZ ÜÇKUYU: Aydın Çubukçu buyurun.

AYDIN ÇUBUKÇU: Yalnız Türkiye’de değil dünyadaki pek çok ülke köklü politikalara sahip. “Devlet geleneği” derler ya... Böyle ülkelerde dış politikaların eksenleri kolay kolay değişmiyor. Türkiye’de de bunun böyle olduğunu düşünüyorum. O bakımdan Metin’in söylediklerine katılıyorum. Fakat şu içinde bulunduğumuz dönemde 2. Dünya Savaşındaki o “birden çok ipte oynama” becerisini gösterebilecek dayanaklara sahip değil. Türkiye son krizle birlikte artan borç yükü ve bağımlılık dolayısıyla, iktisadi, askeri ve siyasi bakımdan bütün bunlara direnemeyecek halde bulunuyor. Bunlar, o eksenlerden sapmaya yol açma ihtimallerini güçlendiriyor. Esas olarak Türkiye’nin Irak’a ya da bir başka komşu ülkeye askeri operasyonda yer alabilmesi için gerçekten çok fazla zorlanması lazım. Şu andaki durumun oradan değerlendirmekte yarar var. Bu zorlanma yeterince bir zorlanma mıdır? Yani içinde bulunan kriz ortamı bu krizin Amerikan yardımı ile IMF kredileri desteği ile aşılabileceğine dair umudun çok güçlü olup olmadığına bakmak lazım. Bir pazarlık bu noktada görülebilir. Yani belki Irak’a yahut daha ileride Suriye’ye yahut Azerbaycan üzerinden İran’a askeri müdahaleler söz konusu olduğunda Türkiye bire bir Amerika’nın askeri olarak hareket eder mi sorusuna cevap verebilmek için bir bu geleneksel yapının güncel sorunlarını değerlendirmek lazım. İkincisi şu geleneksel yapıyı zorlayacak diğer etmenlerin gücünün gerçekten ne olduğuna bakmak lazım. Neticede şu andaki durum ve cereyan eden tartışmalar, alınan tavırlar, değişebilen kararlar, asker

gönderme konusunda olsun Irak operasyonu konusunda olsun, kimi belirsizliklerde görüldüğü üzere, Türkiye’nin öyle Amerika’nın her çağırdığı yere hemen emret paşam diyerek gidebilecek durumda olmadığına işaretleri sayılabilir. Amerika açısından Türkiye’nin belki de henüz o kadar olgunlaşmadığını söyleyebiliriz. Fakat bu ne kadar devam eder ve Türkiye böyle bir duruma düşürülebilir mi acaba, o ayrıca tartışılmalı diye düşünüyorum.

Çok önemli sorunlara değindi diğer arkadaşlar. Bunların hepsi gerçekten olasılıklar düzeyinde tartışılacak şeyler. Bütün bu sorunlar, emek hareketini nasıl etkiliyor neler ortaya çıkarıyor? O açıdan baktığımızda bir şeyler söyleyebiliriz. Şu yeni genelge ile ortaya çıkan durum ve gittikçe yükselen genel grev ve genel direniş talebi buna yönelik olarak sendikalardan alttan gelen kaynaşma bunlarla ne derece bağlanabilir? “Kıdem tazminatlarından vazgeçmem Amerika’yı da istemem” diyebilmeyi bu ikisini gerçekten antiemperyalist bir tarzda birleştirmeyi ne kadar biz başarabiliriz o soruya cevap vermek lazım. Şimdi yüz binlerce işçi işsiz kalacak. Sigorta kıdem tazminatları, pirimler, ikramiyeler tüm bunlar tırpanlanacak bunlarla savaş ortamındaki ilişki bize nasıl bir direniş olanağı sunar? Hepsi birden, bütün bu ekonomik, askeri gericiliği püskürtmek için hangi olanakları açar, bu ilişki o açıdan düşünmekte yarar var. Bence bütün bu ilişkiler açısından baktığımızda emek hareketinin olanakları oldukça fazla aynı derecede bu olanakları gerçekliğe çevirmek için yola çıktığında önüne dikilen engeller de aynı derecede güçlü. Her şeyden önce sendikalar, sendika bürokrasisi ve bunlarla çeşitli egemen sınıf örgütleri arasındaki ilişkiler, halkın ekonomik ve sosyal hayatında karşılaşılan derin güçlülere karşı mücadele ile emperyalizme karşı mücadelenin aynı anlamına geleceğini göstermenin, bunları birleştirmenin önünde ciddi örgütsel engeller diyebiliriz. Sendikalarda buna karşı mücadele var. Alttan ciddi bir kaynama var. Ama bunu yukarıdan bastırabilmenin, saptırabilmenin, yatıştırabilmenin çok çeşitli yollarını deneyebileceklerdir. Neticede, Amerika nasıl bir yandan bu ekonomik sıkışıklığı, sıkıştırılmışlığı kendi bölge politikaları için bir avantaj olarak kullanmayı düşünüyorsa emek hareketi de aynı perspektifle bütün bu düşürülmüşlük, yoksulluk çukurunun Amerika’ya karşı bir savaş için olanak halinde yükseltilmesini düşünmelidir. Bence asıl çözücü tavır budur diye düşünüyorum.

YAVUZ ÜÇKUYU: Bülent Kılıç’ın söz isteği vardı.

BÜLENT KILIÇ: Ben öncelikle konuklarımıza teşekkür ediyorum ve çok yararlandığımı belirtmek istiyorum. Birkaç saptama yaptıktan sonra da merak ettiğim bir soruyu sormak istiyorum. Hem Aydın Bey hem de Metin Bey yanıt verirse çok sevineceğim. Kanımca son durum çeşitli nedenlerle bombardıman yapmak için hazır bekleyen Amerika için epeydir beklediği fırsatı yaratmış oldu. Ama Metin beyin de izah ettiği gibi son yıllarda ciddi bir boşluk dönemi olmuştu. Şimdi hem Amerika için hem de bizdeki bir takım çevreler için uysa da uymasa da çok iyi bir ortam oluşmuş oldu. Ben özellikle bizdeki askeri çevrelerin bundan çok yararlanacağını düşünüyorum. Ama şöyle bir noktaya geldik. Çok ciddi bir meşrulaşma var. Benim gördüğüm kadarıyla toplumda örneğin savaş çok meşru

bir hale geldi. Bombalama çok meşru bir hale geldi. Gereğesi ne olursa olsun insanların öldürülmesinden vazgeçtik, başka şeylere de el attı. Mesela elektronik posta ile bir yere mesaj göndermeniz; Amerika'ya mesaj gönderiyorsanız FBI tarafından denetimden geçmesi şu anda çok meşru bir şey, yani tabii ki adamlar inceleyecek noktasına gelindi. Uçağa binerken on defa aranmak çok meşru hale geldi vb. Bu meşrulaştırma hem savaş açısından özgürlükler açısından çok ciddi bir durum. Ben bu içinde bulunduğumuz durumun en büyük sakıncasının ya da en kötü sonucunun bu olduğunu düşünmeye başladım. Bu kanıksama çok tehlikeli bir noktaya doğru gidiyor. İkinci saptamam para kaynakları ile ilişkili ki bunu aslında bir çoğumuz biliyoruz. Daha önceki birçok yayında da takip ettiğimiz ve bildiğimiz bir şey bu silah satıcılarının büyük çoğunluğunun Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyindeki daimi üyeler olduğunu biliyoruz ve bu daimi üyelerin hem güvenlikle ilgili sorunları konuştuğunu hem de bir yandan savaşları pompaladığını silah sattığını dünyada dönen paranın yaklaşık 800 milyar dolar olduğu biliniyor. Bu paranın da yaklaşık ¼'ü gelişmekte olan ülkelerin çok önemli kaynakları tarafından harcanıyor. Dolayısıyla çok ciddi bir parasal sorun var ve bu paranın da çok iyi takip edilmesi gerekiyor. Yalnız o konuda bir veri açığımız olduğunu düşünüyorum. Bir takım veriler var elimizde ancak yetersiz. Bu paralar nerden geliyor ve nereye gidiyor, nasıl dönüyor bu konuda daha ciddi bir girişim içinde bulunabilecek organizasyon lazım. Bir başka saptamam bu içinde bulunan durumun giderek bir başka şiddeti doğurduğu. Bu terör eylemini yapan insanlar açısından düşünüyorum. Özellikle islami kesim açısından düşünüyorum. Amerika'ya duydukları kin bu olaydan önce belki birse şimdi beş olmuştur ya da on olmuştur çünkü çok ciddi bir şekilde onların savunduğu bir ideolojiye karşı bir bombardıman başladı. Dolayısıyla bununda yeni bir şiddet doğuracağını çok kolaylıkla tahmin edebiliyorum. Giderek bu noktadan sonra dünyada çok farklı şiddet olayları ile karşılaşacağımız açık gibi. Şimdi sorum şu: Amerikan halkının olaydan sonra verdiği bir tepki var *"biz ne yapmıştık ki, neden böyle oldu?"* gibi bir tepki. Adeta çok bilinen Amerika'daki man kafa sistemini doğrulayan bir tepki. *"Bu adamlar aslında aptaldır, bir şey bilmezler"* yaklaşımını doğrular tarzda. Ben birincisi bu konuda Metin beyin ve Aydın beyin görüşünü çok merak ediyorum. İkincisi Amerikan başkanının durumunu yorumlamalarını rica ediyorum. Çünkü bir aktörü çağırıp desek ki *"sen bize salak bir başkan rolü oynadın"* ancak bu şekilde oynayabilirdi diye düşünüyorum. Bunun arkasında çok önemli dinamikler olduğunu tahmin ediyoruz, biliyoruz. Ancak bu stratejiler nasıl belirleniyor? Ben bu yapıyı irdelemelerini rica edeceğim, merak ediyorum. Böyle cahil, aptal yönlü bir yapı içerisinde böylesine uzun vadeli bakış açıları geliştirebilen bir fikir nasıl doğuyor? Görüşlerinizi merak ediyorum. Çok teşekkür ediyorum.

METİN ÇULHAOĞLU: "Akıllı füze" diyorlar. O füzelere galiba Amerikan halkı ve cumhurbaşkanı ile kıyasla akıllı füze diyorlar.. Amerikalılar 189 yıl sonra ilk kez kendi topraklarında bir saldırıya uğruyor. Amerika'nın bağımsızlık savaşından sonra 1812 yılında İngilizler yine müdahale ediyor. Amerika New Orleans'da, kendi topraklarında

saldırıya uğruyor. 189 yıl boyunca hiç saldırıya uğramamış. Pearl Harbor baskınına da deniz aşırı bir olay saymak gerekir. Amerikalılar bildiğim kadarıyla milada çok meraklı insanlardır. Bazı olaylar onlar için özel referans noktasıdır. Örneğin "Kenedy'nin öldürüldüğünü ilk duyduğumda sınıfa girmek üzereydim" ya da "arabamla şuraya gidiyordum" gibi. Şimdi muhtemelen 11 Eylül de böyle bir tarihsel referans noktası olmuştur. Onların yaşantılarında ya da yaşamlarında, kız arkadaşından ayrıldı, kocasından ayrıldı gibi hikayeler dışında pek sarsıcı şeyler olmuyor. Bizim Türkiye'de ya da Avrupa'nın başka ülkelerinde kanıksanan bir sürü şey oradaki insanlar için gerçekten çok çarpıcı olabiliyor. 11 Eylül saldırısı dinginliğe almış Amerikalılar için gerçekten büyük bir şok olmalı. Şimdi Amerikan halkı sarsıldıktan sonra bana göre dünyanın en aptal başkanı da bu halkı kolaylıkla manipüle edebilir. Şu an için durum böyledir. Çok açık söylemek gerekirse George W. Bush gibi seçimi nasıl kazandığı hala muhataralı olan insan bile şu anda arkasına çok ciddi bir kitle desteği almış durumdadır. Amerikan halkı "madem başımıza böyle şeyler geliyor, daha tedbirli olmalıyız, dolayısıyla bazı şeyler sınırlanabilir, bazı özgürlükler kısıtlanabilir" noktasına gelmiş durumda. Dikkat ederseniz burada bence Amerika'nın yöneticilerinin belli bir ideolojiye şartlanmışlıkların ötesinde, Amerikan halkına ne gider sorusu da önemli ve arada bir uyum var. Örneğin Amerika sık sık şeytan kavramını kullanır. Karşısında bir şeytan vardır. Ebedi özgürlük, haçlı seferleri lafını etti, dinsel motifler kullanılması Amerika'da salt son döneme ve Bush'a özgü değildir. Unutmamak lazım Amerikan halkı da bu tip kavramlara gerçekten alıcıdır, karşımızda bir şeytan var diye düşünür. Ebedi özgürlük için bu işi yapıyoruz diye düşünür. Haçlı seferleri lafını benimseyebilir. Bu anlamda ben Amerikan halkı ile yöneticileri arasında en azından 11 Eylül olayı bağlamında bir örtüşme olduğunu, rezonans olduğunu düşünüyorum ama buna rağmen ilerisi için başka şeylerin düşünülmesi gerektiği kanısındayım.

Sözgelimi 1960'ların başındaydı. ABD Vietnam'a müdahale ettiği zaman öyle çok fazla biz niye Vietnam'a müdahale ediyoruz diye bir tepki yoktu. Ama ne zaman ki Amerika o batağa battı kayıpları artmaya başladı, Amerika'da sesler yükselmeye başladı. Şimdi burada görüldüğü kadarıyla şu anda böyle Vietnam gibi Amerikan erlerini yutan bir bataklık söz konusu olmayacak. Havadan bombalayacaklar, şunu yapacaklar, bunu yapacaklar, uzun vadede daha uzun vadede ben demin tanımlamaya çalıştığım halkta da bazı tepkiler doğabileceğini düşünüyorum ya da halktan önce sermayenin farklı kesimleri bile bu işe daha soğuk bakmaya başlayabilir.. Yavaş yavaş uzarsa bu iş, bu düşük yoğunluklu uzun süreli müdahale esprisi çok uzarsa Amerika kendi içinde de bir takım çelişkiler ortaya çıkabilir. En azından yönetici kesimler arasında şu anda benim bildiğim kadarıyla demokratlar arasında cumhuriyetçiler arasında en ufak bir nüans yok. Ama işler biraz daha uzarsa Amerika'nın kendi içinde bir takım sorunlar çıkabilir. Bu ne ölçüde etkili olabilir bilemiyorum. Artı yine Amerika bu işi çok fazla benimseyip sürdürdüğü taktirde başka emperyalist/kapitalist ülkelerle de yavaş yavaş sorunları ortaya çıkmaya

başlayabilir. Dolayısıyla Amerika'nın bütün özlemlerine yönelimlerine rağmen bu iş çok uzun sürerse böyle aralıksız bir çizgide sürekli devam ederse yavaş yavaş sistemin kendi içinden çatlak sesler yükselbileceğini düşünüyorum. Bu çatlak seslerle tek tek ülkelerdeki direnişler, savaş karşıtı eylemler örtüştüğü takdirde işler bizim istediğimiz yöreğe girebilir. Özellikle belirtmek lazım ki Vietnam beklentisi içinde olmamak lazım. Yani geçti artık, o hatayı bir daha yapacaklarını zannetmiyorum. Bir başka noktaya dikkat çekeyim. Saddam meselesini anlayamıyorum. Anımsarsanız Türkiye'ye de bir sürü insan Saddam'ın Ankara'yı, İstanbul'u vurabilecek füzelere sahip olduğunu düşünüyordu ve korkuyordu. Saddam'ın bilmem ne füzesi varmış deniyordu; Irak'ın başında duran çiğ köfteci tipli bir adam dünyanın başındaki en büyük bela olarak lanse edilmişti.. Türkiye halkı da, savaşmak istemiyordu ama, Saddam çok kötü bir adam olduğuna ve ortadan kaldırılması gerektiğine inanıyordu. Bunu anlamak çok güç. Tamam, insanlar Saddam'ı sevmesin, ama Türkiye'de yaşayan sıradan bir insanın Saddam'ı dünyanın başındaki en büyük bir bela olarak görebilmesi için ya çok ahmak olması, ya da beyninin bütünüyle yıkanmış olması gerekir.

İkinci örnek Taleban. Taleban şöyle, Taleban böyle. İşte, Amerika oraya asker indirirse bu iş en az on yıl sürer, Vietnam'dan da beter olur gibi bir sürü laf çıkıyor. Yahu Taleban'ın bir mecali yok, direnemiyor. Yalnız burada anladığım kadarıyla bizim Türkiye'deki klasik anlamda Kemalist güçler, bundan bir şey çıkarıyorlar: "İşte 28 Şubat'ta ordu böylelerine dur dedi" biçiminde. Böylece Taleban'ın yaptıkları, 28 Şubat için bir "post-gereğe" oluyor.

AYDIN ÇUBUKÇU: İlginç geleceğini tahmin ediyorum. Amerika'nın önümüzdeki seçimlerde başkanlık adaylarından demokrat partili Lyndon LaRouche'un 24 Temmuz 2001'de yaptığı konuşma 11 Eylül'den sonra meşhur oldu. İnternet sitelerinde dolaşmaya başladı. Belki bir çoğumuz görmüş rastlamışsınızdır. Defterimde birkaç paragraf not var. Onları okuyacağım sonra da o aptallık meselesine ilişkin bir şeyler söyleyeceğim. LaRouche diyor ki, "mali kriz içindeyiz, Amerika Birleşik Devletleri Carter'dan beri kötü yönetiliyor. Sistemimiz iflas etmiştir, ulaşım, enerji, sağlık sistemlerinin tamamı alt yapı ve sanayimiz tıkanma halinde... Böyle dönemlerde savaş çıkarılır. Birinci Dünya Savaşı'nı da Asya egemenliği peşindeki İngiltere çıkardı. Önce balkanları tutuşturdular. İkinci dünya savaşını aynı maksatla Almanlar çıkardı. Şimdi ABD ve İngiltere Asya'daki oluşumları engellemek için Dünya Savaşı çıkarmak istiyor. Ağustos bunun için en uygun aydır. Bu savaşın adını Batı ile İslam'ın savaşı olarak koyacaklar..."

Böyle devam eden bir konuşma... Çok sert ve ajitatif tarzda konulmuş bir tablo sunulmuştur. Ana karakterleri bakımından şu görüntüyü veriyorlar. Birincisi Amerika'nın gerek iç sermaye hareketi bakımından sermaye birikiminin koşulları bakımından gerekse dünya çapında hedefleri bakımından bir savaşa ihtiyacı vardı. Bunu herkes söylüyordu. LaRouche söyleyince önem kazandı. Diğer

bir başka önemli nokta, savaşın Asya üzerindeki kapışma nedeniyle çıkacağı saptamasıdır. Bu açılardan baktığımızda biz Amerika'nın gerek silah sanayiindeki teknolojik gelişmeler dolayısıyla böyle bir yönelimi olduğunu görüyoruz. Uzay teknolojisi ve yıldız savaşları dedikleri Ulusal Füze Savunma Sistemi onun yan dalları çok önemli bir yatırımı gerektiriyor ve bunun karşılığında üretilenin de kısa zamanda tüketilmesi ihtiyacını doğuruyor. Sermayenin devir hızını yükselten ve kar oranını artıran bir proje. Ama aynı zamanda, üretilenin de tüketilmesi lazım. Düşmeye bastığımızda bir milyon dolar tüketilebilir bir mekanizma bu. Hızla tüketilip yeniden üretilmesi zorunlu olan bir meta üretiyor ve ekonomiyeye olağanüstü bir canlılık kazandırıyor savaş sanayii. Afgan savaşı bunun için gerekliydi. Yine Afgan savaşı bölgesel egemenlik ve bu egemenliği yayma olanaklarını artırma bakımından bir başlangıç noktasıdır. Şimdi bunun Irak'a ya da diğer bölge ülkelerine yayılmasını belirleyecek olan şey Amerika'nın temel ihtiyaçlarının devam edip etmeyeceğidir. Yani silah sanayi ve bağlı sanayi hareketleri ve bunun ihtiyaçları ve genel olarak sermayenin ihraç edilmesi olanakları bakımından karşılaştığı güçlüklerin alt edilmesi... Temelde de siyasi hegemonya taleplerinin yattığını düşünüyorum. Bu taleplere bağlı olarak bölgeyi ve Afrika'yı da kapsayan bir Asya hareketinin ne kadar süreyle hangi güçlerle sürdürüleceği meselesi önemlidir. Ortada çok ciddi çalışan bir sistem var ve bu sistem kendi hedeflerine varmak için gerekli araçları hem geçmişindeki o birikimi ile üretebiliyor, geliştirebiliyor hem de değişen koşullara uygun yeni manevralar yapabiliyor. Sistem yetenekli bir sistem, o sistemin içindeki bireylerin aptal olup olmadığı çok fazla fark etmiyor Amerikan vatandaşı sabahtan akşama kadar patlamış mısır yiyerek ve kola içerek televizyon seyreden, hafta sonu arabasını yıkayıp alışveriş merkezlerinde gezerek eğlenen bir aptal tip... Kafamızdaki imge bu. Ama, tatili bitip de işinin başına oturduğu zaman o devasa sermaye hareketinin, o sistemin bir parçası olarak hareket etmeye başlıyor. İşini iyi yapıyor. Orda aptal değil, işinin başında aptal değil. Pentagon'da masasına oturduğu zaman ya da Wallstreet'de borsa hareketini takip etmeye başladığı zaman, bu aptalların nasıl olup da bizim gibi akıllıları yönettiğini anlamamızı kolaylaştıracak bir sistemin içinde yer alıyorlar.

EFTAL YILDIRIM: Tam sözcük olarak, net cümleleri tam kurmasam da şöyle mealen karşılık gelebilecek bir şeyler söyledi HADEP başkanı. Kuzey Irak'ı Türkiye'nin kapsamına ya da kapsamına almasına işgal sözcüğü kullandı mı tam bilmiyorum ama kendilerinin karşı çıkmayacağını bunun olasılıklar içinde olabileceğini ve makul karşılayabilecekleri anlamına gelen bir takım sözler sarfetti. Haber kısa geçti ayrıntısının altında neler yattığını ne düşündüğünü anlayamadığım bir haberdirdi. Kısaca böyle birşeydi. Yanlış verilmiş olabilir diye düşündüm.

YAVUZ ÜÇKUYU: Oturumumuzu burada bitirmek durumundayız. Konuyu belli bir olgunluk düzeyine getirebildik diye düşünüyorum. Konuklarımıza ve Yayın Kurulu'ndan arkadaşlarımıza katkıları için teşekkür ediyorum.